

# บทบรรณาธิการ

## ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนากำลังคนของชาติ ย่อมหมายถึงการพัฒนาคุณภาพของประชากร ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้นเอง โดยเฉพาะคณาจารย์มหาวิทยาลัยก็คือผู้รับผิดชอบในการผลิตปัญญาชนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ผู้ซึ่งจะไปเป็นผู้นำของประเทศชาติและผู้นำสังคมไทยในอนาคต ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรือง ดำรงคงอยู่ หรือจะล่มสลายไปในอนาคตก็ล้วนแล้วแต่อยู่ในกำมือของคณาจารย์มหาวิทยาลัยทั้งหลายนั่นเอง

ในอดีตที่ผ่านมามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ล้วนแต่มีแนวโน้ม ที่จะเน้นการเรียนการสอนแต่เฉพาะในเรื่องของการประกอบวิชาชีพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยในอดีตก็มักจะเน้นแต่ในนโยบายความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อเรียนรู้ในการทำอะไรมากมาย เพื่อความรู้ทางวิชาชีพมากกว่าที่จะเรียนรู้เพื่อความเป็นปัญญาชน เพราะนอกเหนือจากการให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพแล้ว คณาจารย์มหาวิทยาลัยควรต้องมีความสามารถที่จะผลิตบัณฑิตปัญญาชนที่มีความเข้าใจในคุณค่าต่าง ๆ ของชีวิต หรือให้มี sense of values มีอุดมคติ อุดมการณ์ มีค่านิยม มีคุณธรรม จริยธรรม มีมารยาท และมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือต้องสามารถผลิตบัณฑิตให้เป็นคนดี เป็นผู้ดี เป็นปัญญาชนที่มีจิตใจสูงและมีคุณธรรม

มีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัยปัจจุบันมีลักษณะเป็นสุนัขหางด้วน คือสอนกันแต่หนังสือและอาชีพ ไม่สอนการเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง การศึกษาที่เน้นแต่ความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียวถึงก้าวหน้าไปมากเท่าไร ก็ยังทำให้คนเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้นเท่านั้น และยังเป็นการเพิ่มพูนปัญหาในสังคมให้มากยิ่งขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่คลื่นไอประชาธิปไตยกำลังหอมฟุ้งและกำลังเบ่งบาน ผลจึงปรากฏอย่างที่ได้เห็นว่าการกลุ่มประชาธิปไตยหรืออาสาสมัครในองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ จึงรู้จักแต่เพียงการเรียกร้องและปกป้องสิทธิ แต่ไม่ใส่ใจถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่อันพึงมี

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในอดีต มีการกำหนดนโยบายที่เน้นในเรื่องความเป็นเลิศทางวิชาการหรือ Academic Excellency เอาไว้อย่างมากมาย และเพื่อที่จะ achieve academic excellency จึงต้องพยายามให้มหาวิทยาลัยของรัฐมีความเป็นอิสระ เพื่อที่จะ pursue หน้าที่ หรือ function ของมหาวิทยาลัยได้อย่างเต็มที่ อันเป็นข้ออ้างหรือ logic ในเรื่องนี้มาโดยตลอด ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายเช่นนี้ ก็คือ เป็นการลอกเลียนแบบอย่างจากมหาวิทยาลัยในประเทศตะวันตกมาทั้งหมด เป็นการอาศัยอุดมการณ์แห่งเสรีภาพทางวิชาการมาเป็นข้ออ้าง เพื่อที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในอดีตจะได้สามารถหลุดพ้นจากการควบคุมกำกับของรัฐบาล เพื่อที่จะได้สามารถบริหารมหาวิทยาลัยได้โดยอิสระตามใจชอบ แต่ที่จริงแล้วสถานภาพของคณาจารย์ และเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นคนละเรื่อง คนละประเด็นกับระบบการควบคุมกำกับดูแลการบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐบาลโดยสิ้นเชิง ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐล้วนมีเสรีภาพทางวิชาการอย่างเต็มที่อยู่แล้ว และน่าจะมีเสรีภาพทางวิชาการยิ่งเสียกว่าคณาจารย์ประจำในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้วยซ้ำไป

นโยบายอันเป็นการลอกเลียนแบบอย่างจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศมาทั้งหมดเช่นนี้ ก็มักจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการสร้างหอคอยงาช้าง (Ivory Tower) ให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยอยู่ตลอดมา เป็นการตั้งเขม็งที่จะผลิตบัณฑิตที่มีลักษณะที่โดดเด่นหรือศิระเช่นนั้น แต่หัวใจยังเล็กนิดเดียว แถมหัวใจยังมีสีดำยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วย ผลของการดำเนินนโยบายเช่นนี้เป็นอย่างไร ก็คงไม่ต้องไปเสียเวลา evaluate หรือประเมินผลอะไรเพราะมีตัวอย่างให้เห็น ๆ กันอยู่อย่างมากมายในสังคมไทยในแทบทุกวงการ โดยเฉพาะที่ใกล้ตัวที่สุดย่อมจะเห็นได้ในระหว่างการสรรหาอธิการบดี

ในยุคสมัยของ Information Age และความก้าวหน้าทางด้าน Electronics and Computer Sciences การเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ตลอดจนการถ่ายเททางเทคโนโลยี (Technology Transfer) นับวันแต่จะมีปัญหาและอุปสรรคน้อยลง ปัญหาจึงไม่อยู่ที่ว่าจะไม่สามารถเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ปัญหาที่แท้จริงน่าจะอยู่ที่จะทำอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาตนเอง รวมถึงการผลิตกำลังคนของชาติให้มีจิตใจที่ขยันกว้างขวางขึ้น เสริมพลังของจิตให้แกร่งขึ้น เพิ่มความสามารถของจิตให้มากขึ้น จนทำให้เกิดความแน่ใจและมั่นใจว่า การเรียนรู้เป็นความสุขทางปัญญาที่มีอยู่ในบุคคลนั้น ๆ ตลอดชีวิตและเป็นความเจริญเติบโตที่มีอยู่ยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ไป กระหายที่จะเรียนรู้มากยิ่งขึ้น อยากรจะเจริญเติบโตไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด จนเป็นความตื่นเต้นที่จะครอบงำชีวิตในการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ในสภาพเช่นนี้ นอกจากจะสามารถรับข่าวสารความรู้ใหม่เข้ามาได้อย่างแล้ว ยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ (apply) ได้อย่างเหมาะสม และก็ยังสามารถนำความรู้ใหม่เข้ามารวมกับความรู้เดิม ผลผสมผสานจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ยิ่งขึ้น เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ กว้างขวางยิ่งขึ้น แม้จนกระทั่งสามารถให้จินตนาการขยายขอบเขตแนวความรู้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น กว้างขวางยิ่งขึ้นในลักษณะเป็นทิวทัศน์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผลรวมของความรู้ใหม่จะ

มากมายยิ่งกว่าผลบวกของความรู้เดิม มนุษยชาติ ประเทศชาติ และสังคม ย่อมจะเจริญรุ่งโรจน์ ถ้าประกอบด้วยกำลังคนในลักษณะเช่นนี้

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จึงเป็นปัญหาของการพัฒนาคณาจารย์ และครูอาจารย์ในทุกระดับ การศึกษา ตลอดจนเป็นปัญหาพื้นฐานของการพัฒนากำลังคนที่สังคมกำลังเรียกร้องให้มีการผลิตบัณฑิตปัญญาชนที่รู้จักและมีความสำนึกในคุณค่า เพราะถ้าหากปราศจากคุณค่าในคุณค่าหรือ Sense of values แล้ว นักวิทยาศาสตร์ แพทย์ หรือวิศวกรที่มีความรู้หรือยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ก็อาจจะเป็นผู้สร้างความหายนะที่ร้ายแรงที่สุดในโลกได้ ทนทานความก็จะเป็นผู้ที่ใช้กฎหมายเพื่อหาประโยชน์ใส่ตัวได้อย่างฉลาดโดยไม่คำนึงถึงความยุติธรรม เกสซิงกรก็ยกแขนป้ายชายชื่อเพื่อหาเงินโดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่สุขภาพของเพื่อนมนุษย์ในสังคม จึงใคร่ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่าประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองดำรงคงอยู่หรือจะล่มสลายไปในอนาคตก็ล้วนแต่อยู่ในกำมือของคณาจารย์มหาวิทยาลัย และครูบาอาจารย์ทั้งหลายทุกระดับที่จะ create monsters เพื่อทำลายชาติหรือจะพัฒนากำลังคนเพื่อสร้างชาติต่อไป

ในเชิงนโยบายและมาตรการที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้โดยตรงยิ่งขึ้นนั้น อย่างน้อยน่าจะมีดังนี้

1. ปัจจุบันได้มีการกำหนดหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยไว้เพียง 4 ประการว่ามหาวิทยาลัยมีหน้าที่รับผิดชอบในด้าน

- 1.1 การเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิต
- 1.2 การวิจัย
- 1.3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม
- 1.4 การบริการทางวิชาการแก่สังคม

เห็นว่าจะน่าจะกำหนดเพิ่มเติมให้มหาวิทยาลัยมีหน้าที่หลักในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาประสิทธิภาพคณาจารย์ โดยให้กำหนดไว้เป็นข้อแรกด้วย เพื่อที่จะได้มีการจัดสรรเม็ดเงินเพื่อการนี้ได้ค่างชัดเจนโดยต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้อย่างแน่ชัดอยู่แล้วว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแนวทางที่ถูกต้อง และบังเกิดผลดียิ่งขึ้นในระยะยาว

2. กำหนดนโยบายให้ทุกมหาวิทยาลัยต้องมี S.D.U. ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น Staff Development Unit หรือ Self Development Unit ทั้งในระดับคณะและในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจหมุนเวียนสลับเปลี่ยนบุคลากรจากสภาคณาจารย์เข้ารับผิดชอบบริหารหน่วยงานนี้ในลักษณะเต็มเวลา ตามวาระของสภาคณาจารย์ มีการจัดสรรเม็ดเงินของมหาวิทยาลัยเพื่อให้มีการดำเนินโครงการต่างๆ ที่เหมาะสมและต่อเนื่อง เช่น

- โครงการพัฒนาเทคนิคหรือประสิทธิภาพการเรียนการสอน
- โครงการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ
- โครงการพัฒนาจิตใจ

- โครงการกิจกรรมร่วมระหว่างคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา
- โครงการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านศิลปวัฒนธรรม
- โครงการบริการสังคมและบำเพ็ญประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ
- โครงการพัฒนาสุขภาพกายสุขภาพจิต
- โครงการกิจกรรมส่งเสริมและปฏิบัติธรรม
- โครงการพัฒนาศิลปะการพูดการบรรยาย
- โครงการค่ายฝึกความเป็นผู้นำ

... ฯลฯ...

ปัญหาที่กล่าวมานี้ นับว่าเป็นปัญหาหลักและเร่งด่วนสำคัญที่สุด นโยบายการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ที่ลอกเลียนแบบอย่างของประเทศตะวันตก ในการพัฒนาทรัพยากรกำลังคนของชาติเช่นนี้ ในช่วงระยะเวลา 30-40 ปี ที่ผ่านมาก จึงน่าจะเป็นสาเหตุรากเหง้าของวิกฤติการณ์ปัญหาในสังคมไทยทั้งหลายทั้งปวง ดังที่เห็นกันอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน นับตั้งแต่ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคมจัดว่าปัญหา ซึ่งสามารถที่จะแยกแยะออกไปเป็นปัญหาต่างๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาการเลือกตั้ง ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง ปัญหา ล.ล. ไม่มีคุณภาพ ปัญหาการแย่งชิงอำนาจโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัด ปัญหาการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปัญหาเรื่องปากท้อง ความยากจน คนว่างงาน ปัญหาเรื่องเกษตรกรและผู้ยากจน ปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกร ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐบาลและที่สาธารณะ ปัญหาการทำลายป่าไม้และต้นน้ำลำธาร ปัญหาน้ำท่วมภัยแล้ง ปัญหา ดินเค็มและการแพร่กระจายดินเค็มในภาคอีสาน ปัญหาเกษตรกรและผู้ยากจนถูกเอาวัดเอาเปรียบ หรือถูกรังแกอย่างไม่เป็นธรรมจากผู้มีความรู้ดีกว่าหรือมีฐานะเศรษฐกิจดีกว่า ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ ปัญหาการบริการประชาชน การประสานงานของหน่วยราชการ และกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล วิกฤติการณ์คนจน Income Distribution Gap ปัญหาคนชนบทหลังไหลเข้าเมือง ปัญหาแรงงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหา จราจร ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาชุมชนแออัด แหล่งเสื่อมโทรม มลภาวะ ปัญหาโลภเถื่อน แหล่ง อบายมุข บ่อนการพนัน หวยเถื่อน ปัญหา Law and Order ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาโภชนาการ อาหารและยา ปัญหาครอบครัว ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และเอกลักษณ์ความเป็นไทยคันติงามถูกทำลาย ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาเด็กกำพร้า เด็กพิการ ปัญหาอุบัติเหตุ ... ฯลฯ...

ปัญหาในสังคมไทยทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ ถ้าวิเคราะห์เจาะให้ลึกซึ้งแล้ว จะเห็นว่าแต่ละ ปัญหาล้วนแต่มีล้วนเชื่อมโยง interrelate กันหมดทั้งสิ้น ไม่มีปัญหาใดโดยเหตุตาหน้าไหนจะสามารถแก้ไขปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ หวังได้แต่เพียงให้ปัญหาเหล่านี้ได้บรรเทาเบาบางลงไป เพื่อ

ประเทศชาติและสังคมมีความมั่นคง ชุมชนและครอบครัวมีความสุขสงบมากยิ่งขึ้น และไม่เกิดการล่มสลายทำลายตนเองไปในที่สุด

เพราะฉะนั้น จึงใคร่ขอสรุปอีกครั้งว่า ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองดำรงคงอยู่หรือจะล่มสลายไปในอนาคต ก็ล้วนแต่อยู่ในกำมือของครูบาอาจารย์ทั้งหลายในทุกระดับ ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาซึ่งรวมถึงบิดามารดาผู้หลักผู้ใหญ่ สถาบันศาสนา สถาบันราชการ สถาบันการเมือง องค์กรและบุคลากรผู้นำในสังคมทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรกำลังคนของชาติ ที่จะช่วยกัน create monsters จาก อนุชนเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อทำลายชาติทำลายสังคมไปในที่สุด หรือจะพัฒนากำลังคนเพื่อการสร้างชาติสร้างสังคมที่มีความสุขมีความน่าอยู่ยิ่งขึ้นต่อไปในภายภาคหน้า

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่จะมีการปรับเปลี่ยนแนวทางมุ่งสู่การพัฒนาที่ตัวบุคคลในชาติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เข้าสู่จุดสมดุลแบบยั่งยืน จึงนับว่าเป็นแผนที่สอดคล้องกับแนวความคิดแห่งบทความนี้ และย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างมหาศาลในระยะยาว

สุทธิชัย เลียงชยศ\*

\* รองอธิบดีสำนักนายกรัฐมนตรี